

Verlag bijeenkomst Professie en humor

Datum: 30 januari 2012

Locatie: Goed Werk Hub, Den Haag

De laatste bijeenkomst in de eerste serie van zes over de Beroepstrots van de Rijksambtenaar vond plaats op 30 januari 2012 in de Goed Werk Hub in Den Haag en had als thema 'Professie en humor'. Voor deze gelegenheid was Guido Rijnja, oud-rijksambtenaar en nu werkzaam bij de bestuursdienst van de gemeente Rotterdam, te gast als spreker. De Goed Werk Hub, een initiatief van de Stichting Beroepseer, is een laagdrempelig en sectoroverschrijdend knooppunt waar je kennis, ervaringen, analyses en ideeën met anderen kan delen en elkaar kunt ondersteunen bij concrete initiatieven.

Aanwezig op de bijeenkomst waren ongeveer dertig personen, allen werkzaam voor en in verschillende lagen van de Rijksoverheid. In de aankondiging voor deze bijeenkomst stond dat Peter van Vendeloo van reclamebureau Roorda en oud-medewerker van de Rijksvoorlichtingsdienst, zou spreken. Helaas was hij verhinderd door ziekte. Guido Rijnja heeft voor hem in de plaats een enthousiast betoog gehouden over professie en humor, een thema dat hem nauw aan het hart ligt. Rijnja schetste hoe humor kan worden ingezet. De woordspeling is de meest lichte vorm van humor. Daarnaast heb je het understatement, de grap, iets belachelijk maken, satire en ironie als steeds zwaardere vormen van humor.

Rijnja haalde herinneringen op aan de inscriptie die boven de arcades van het oude Raadhuis aan de Groenmarkt in Den Haag staat: 'Ne Jupiter Quidem Omnibus' – zelfs Jupiter kan het niet iedereen naar de zin maken. Het deed Rijnja denken aan de reclamecampagne van de Belastingdienst, die de gevreesde plof van de blauwe envelop op de deurmat verluchtigt met de leus 'Leuker kunnen we het niet maken, wel makkelijker.' Iets wat mensen associëren met onprettige zaken, namelijk belastingen, wordt door middel van humor gekoppeld aan een positieve boodschap. Rijnja vond dat erg krachtig: 'Dan kan je meters maken'.

Deelnemers werd gevraagd om een geval uit de eigen praktijk waarmee ze hadden geworsteld en waar humor kon worden ingezet

Een ander voorbeeld dat Rijnja noemde was de manier waarop Rijkswaterstaat *smileys* gebruikt om contact te maken met de automobilist bij werkzaamheden aan de weg. Aan het begin van het deel waar de werkzaamheden plaatsvinden staat een droevige smiley. En hoe verder de automobilist komt des te vrolijker de smiley. De kracht van deze aanpak was dat Rijkswaterstaat verbinding maakte op het niveau van de emotie van de weggebruiker.

Rijnja stelt dat het van groot belang is dat je *geloofwaardig* moet zijn in het gebruik van deze ‘luchtigheid’. Iedereen herinnert zich nog wel de Postbus 51-campagne met weerman Peter Timofeeff in die badkuip die overstroomt op het moment dat hij erin gaat zitten. Dit beeld moest het klimaatprobleem schetsen, maar de boodschap kwam niet over.

Naast ontspanning kan humor ook bijdragen aan het versterken van gemeenschappen. Gemeenschappen hebben iets nodig om zich mee verbonden te voelen en zich in stand te kunnen houden. Humor kan de rol vervullen van een gemeenschappelijke taal. Een voorbeeld is de *insider's joke*, een grap die je alleen kan begrijpen als onderdeel van een gemeenschap, maar die voor een buitenstaander onbegrijpelijk is. Verder kan je humor gebruiken om de aandacht op een thema te vestigen. Het steekt erg nauw en kan ook verkeerd uitpakken. Een voorbeeld daarvan is het razend populair geworden ‘foutje, bedankt!’-reclamespotje met de onlangs overleden acteur Rijk de Gooyer in een rol. In die reclame wordt de spot gedreven met verzekeringsfraude, maar later bleek dat het televisiepubliek het ontgaan was dat de reclame ging om verzekeringsmaatschappij Centraal Beheer.

Rijnja vatte zijn betoog samen door de vijf functies die humor kan vervullen op te noemen: verbinden, verzachten, bevestigen, aandacht vestigen en sfeer creëren. Hierna werd de deelnemers gevraagd of ze een casus uit de praktijk hadden waarmee ze hadden geworsteld en waar ze humor zouden kunnen inzetten om tot een beter resultaat te komen. In vier groepen bogen ze zich over wat de kern van het vraagstuk was om vervolgens na te denken of humor ingezet zou kunnen worden om verder te komen.

Uit de terugkoppeling bleek dat de deelnemers het lastig vonden om een manier te verzinnen om humor in te zetten bij bepaalde vraagstukken. Ze hadden er nooit

Het bleek nog niet zo eenvoudig om humor in te zetten bij bepaalde vraagstukken

zo over nagedacht, dat je als professional humor zou kunnen inzetten in je werk. De deelnemers gaven aan dat ze zich daar tijdens de bijeenkomst bewust van begonnen te worden, maar dat een vertaling naar de praktijk niet een, twee, drie lukte.

De begrenzingen van de toepassing van humor kwamen ook naar voren. In één van de casussen kwam het vraagstuk van de boodschap rond de taakstelling en de bezuinigingen bij de overheid aan bod. De conclusie luidde dat je humor hier niet kon inzetten. De boodschap is een vervelende en humor kan dat eigenlijk alleen maar bagatelliseren en ertoe leiden dat ambtenaren zich niet serieus genomen voelen. De groep die getroffen wordt door de taakstelling kan onderling wel weer humor gebruiken als een *coping*-strategie.

Een aardig voorbeeld van de ‘ontspannende’ functie van humor werd door een van de deelnemers gegeven. Tijdens een regionale bijeenkomst over het verleggen van de N35 in Twente, werd er fel gediscussieerd. Sommige omwonenden voelden zich niet goed voorgelicht. Er ontstond een gespannen sfeer en iemand merkte op: “Ik krijg hier een nare smaak van in mijn mond”. Toen daarop uit de zaal de reactie kwam: “Neem dan een pepermuntje!” werd er gelachen en was een groot deel van de spanning uit de zaal verdwenen. Zo’n rake grap moet wel gemeend zijn, wil die doel treffen.

Alle voorbeelden waren reden om zich meer te verdiepen in dit onderwerp. Tijdens de borrel werd nog intensief over beroepstrots en humor doorgepraat.

Aan het eind van de bijeenkomst was er een aantal ambtenaren dat enthousiast gehoor gaf aan de oproep om met Stichting Beroepseer mee te denken over de invulling van een tweede reeks bijeenkomsten over de “beroepstrots van de rijksambtenaar”. Een teken dat deze bijeenkomsten, waarin er tijd en ruimte is om over de kern van het vak van rijksambtenaar te praten, als waardevol wordt ervaren. Informatie over een nieuwe reeks volgt.

Tekst en foto’s: Maurits Hoenders en Evan Schaafsma

Redactie en vormgeving: A. Gabrielli